

Doğal Mücize İpek

Ödemiş'te İpekçilik

Eyüp Bayındır

Mini mini bir tırtılın, insanoğluna hizmet etmek için kırk günlük yaşamı süresince, binbir maharetiyle macera ve serüvenini gözlemleyeceğiz.

Benim adım "İpek Böceği". Annemin dünyaya bıraktığı 600 adet yumurtanın birinden kardeşlerim gibi tırtıl olarak doğarım. Ta ki kelebeğe dönüşüncüye kadar uzun ama sonu belli olan bir yolculuk yaparım. Amacım, insanoğluna güzellik katacak, üstünü örtecek giysilerin üretiminde hammadde oluşumunu üretmektir.

Küçük bir tırtıl iken sadece dört yaprakları yerim. Beş yaş değiştirerek kırk günlük bir sürede 8 cm uzunluğunda bir boya ulaşır, karnımda oluşan depoda biriktirdiğim ipek hammaddesini ağzımın sağında ve solunda bulunan iki delikten salgılamaya başlarım.

Bu dönemde gözlerim görmez olur ancak koku alma ve duyu hislerim vardır. Sırtım sıvazlandığında sevgi tepkisi verip, önüme yapraklarım geldiğinde koku duyularım ile teşekkür ederim. Her ne kadar tek yemek çeşidine mahkum olsam da benim de damak tadım ve tercihlerim vardır.

İzgarayı, fırını, haşlamayı, tavayı sevmem. Tek sevdiğim; tozsuz, buruşuk olmayan, ıslak olmayan, üstünde üzümü bulunmayan dut yaprağıdır.

Bebekliğim döneminde mama gibi küçük küçük makasla kesilmiş yapraklar ağız tadıdır. Bu yemeğimi kardeşlerim dışında hiç kimse ile paylaşmam.

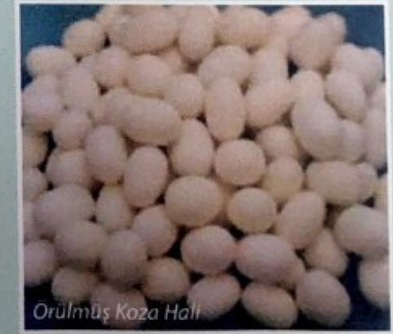
Bizden arta kalan bu yemeğimizi ineklerle paylaşırız; onlardan

da süt beklentisi vardır. Bu nasıl bir kimyasaldır ki!

Bu arada çok ciddi obez olduk, salgılama dönemi başladı. Ağzımızın sağ tarafından ipek, sol tarafından selisin denilen yapıştırıcı madde fıskırmaya başladı. Zira selisin olmasaydı ördüğüm koza kof bir yün yumağı olurdu. İyi beslenmiş isek bu sonsuz lifin uzunluğu 1800, 2000 metre arasında

olur. Eyüp ustanın gözlemine göre 8 çeşit trikotaj (örme işlemi) vardır.

Benim rahat beslenmem ve büyümem için 1 kutu tohum (20.000 adet - 11 gr.) için 25 m² yere ihtiyaç vardır. 40 günlük ömrümde 500, 600 kg dut yaprağı tüketip, bu evreyi tamamlarken, kendi kendime düşünüp "acaba bu insanoğluna ne bıraktım?" diye sorgularım. ▶▶

Türkiye'de ve Ödemiş Yöresinde İpekçiliğin Dünü, Bu Günü

Bildiğimiz kadarıyla ülkemizde ipekçilik; Çin'den gelen bir bayanın saçları arasında gelen ipek kozalarıyla Bilecik'in Söğüt ilçesinin Tuzaklı köyünde başladı. Türkiye'ye ve akabinde milattan önce 3500 yıllarına dayanan dünkü adı Pirgion, bugünkü adı Birgi olan ki beylik başkenti olmuş şehirde üretime başlanmıştır.

İlerleyen yıllarda tüm Türkiye'ye yayılmıştır. Osmanlı dönemi gerek ipek yolu gerekse ürettiği nefis kumaşlarla Çin'in bir adım önüne geçip dünyadaki en iyi üretici olmuştur. Bu iş için kanunlar geliştirilmiş olup, ipek ipliğinin kalınlık ölçüleri, ipek kumaşının kalitesi konusunda denetim odaları ve ofisleri tarafından geçerli not alanlara kaşe vurulup, ihracat ve kullanım izni verilirken uymayanlara cezai müeyyide uygulanmış. Uzun yıllar bu böyle giderken değişen konjoktürde gerileme başlamış, 1888 yılında Bursa Hürriyet'te İpek Böcekçiliği Araştırma Enstitüsü kurularak mühendis ve teknik elemanlar yetiştirilmiştir. 2000 yıllarının başlarında bu enstitü lağvedilmiştir. Üzgünüm... ▶▶

Koza ve İpek

İpek böceği örme işlemine başladıktan sonra deposunu boşaltabilmesi için 11 günlük süreç gereklidir. Hiç koparmadan işlemi bitirir. Bizim gözlemlediğimiz x, z, s, yatay, dikey, oval gibi örme çeşitleri vardır. Deposunu boşalttıktan küçülen boyu 1,5 cm ye inerken şekil değiştirip bir krizalite döner.

Bir ipek elyafı 2,5 denye (1/10 saç teli kalınlığında ölçü birimi) olup, 60 denye ipek iplik kalınlığı 24 adet kozanın bileşiminden meydana gelir. Bir ipek kozasının yaşı 4 gr, kurusu 1,6 gr gelir. İpek kozasının bir elyafı, aynı kalınlıktaki çelikten daha güçlü kaldırma mukavemetine sahiptir.

İpekli mamuller, yazın serin, kışın sıcak tutar. Vücuttaki teri emerek dışarı atar. Yalıtıcıdır, elektrik akımını iletmez. Aynı zamanda statik elektrik üretir.

İpekten üretilmiş ürün ve giysiler bayanlarda çekiciliği, cazibeyi ve görseelliği artırır.

Gelelim bu kutsal varlığın öyküsüne. 11 günde koza örme işlemi bittikten sonra 17 ve 18. günlerde vücudunda sakladığı mercimek tanesi büyük-

lüğündeki kuvvetli kimyasal asidi salgılayarak kozayı delip, bir pencere açarak gözleri âmâ bir tırtıl olarak girdiği, kendini hapsettiği yerden gözleri gören bir kelebek olarak çıkar. Havada uçamaz, lambadaki kelebek gibi kendi eksenini etrafında pır pır yapar.

Dişi kelebek; erkek bir kelebeğe çiftleşmesinden sonra 3 günlük bir hamilelik döneminin ardından 600 adet yumurtayı neslinin devamı için bırakıp ölür. Yüce Allah'ın varlığını buralarda görmek mümkün.

Delinen kozanın elyafı parçalandığı için ürün elde edilemez. Bu nedenle koza 11. gününde krizalit halindeyken (cenin) 71° de buharlama (islim) işlemine tabi tutulup kurumaya bırakılır. Niye? 71° en ideal randıman olduğu içindir ki kurumaya bırakılan kozalarda %3 kelebek doğar ve neslini devam ettirir. 71° de islimlenen 5 kg. kozadan 1 kg ipek ipliği elde edilirken daha yüksek derecelerde veya koza canlı iken kazana atılması halinde (kesinlikle canlı kazana atılmaz) bu oran 7-8 kg a kadar çıkacağından ticari kazanç elde edilemez.

Ödemiş yöresinde eskiden kozaları 2 gün boyunca güneşe sererlerdi. Güneşin ultraviyole ışınları kozayı esmerleştirir, elyaf direncini düşürür, iplik yapımında uç vermeyi güçleştirir. Dünyadaki büyük üreticilerden Çin'de fırınlama, Özbekistan'da (sekatör) elektrikle şoklama ve kurutma yöntemi uygulanır. En ideali islimdir.

Türk ipeği gerek parlaklık, evsaflık, kalite ve direnç yönüyle ilk sıraya oturmuştur. Ayrıca Vietnam, Tibet, Nepal, Moğolistan da doğada yetişen (Tusa kozası ve ipeği) yabancı kozalar mevcuttur. Bunların elyaf uzunlukları 200-300 metredir ve oburdur.

Şu anki tohumlar 1968'den itibaren hibrit olup daha az beslenerek daha fazla metraj üretirler.

Yıl: Mayıs 2017 - Sayı: 2 • Sayfa 53

Tepme mançınıta kozadan ipek ipliği çekimi.

Bu enstitünün arşivlerinde 1950'li yıllarda 4 yıl arayla yapılan 1., 2. İpek Böcekçiliği Şurasında kürsüde merhum Celal Bayar'ı, Adnan Menderes'i, ustam babamı görmekten çok büyük onur duydum. Allah onlara gani gani rahmet eylesin.

Ustam olan babamın anlattığına göre, Ödemiş ve çevresinde 1940, 1950'li yıllarda (cezaevi dahil) 2250 adet el dokuma tezgahı mevcut olup bir o kadar da ipek ipliği üreten tepme mancinıklar varmış. Bu yörede mengeni ipeği, ucu bağlı ve ev ipeği adı altında 3 çeşit ipek ipliği üretilirdi. Mengeni ipeği, vargel ve çapraz olmayan dengesi bozuk (kalın ve ince) ev ipeği Bademye, Kaymakçı, Beydağ, Kiraz, Birgi ve Ödemiş'te elde üretilen ipeklerdir.

Tek bir bayanın küçük sıcak tencerede kozaları süpürge ile vurup elde ettiği elyafı ki 30 kozanın bir araya birleştirilmesiyle 80 tele bir düğüm çekip, bundan 20 adet yaptıktan sonra büyük bir bağlama yapar. Bunun adı da 1 arşındır. Üretilen bu ipek dokumada olduğu gibi, nakışta ve iğne oyasında kullanılır.

Bu ipeklerin bazıları büküm

1959 yılında Çakırağa Konağı'nda ipek yağlık dokuma tezgahında çalışan babam, yanındaki kardeşim Eşref ve tezgahın önünde ben.

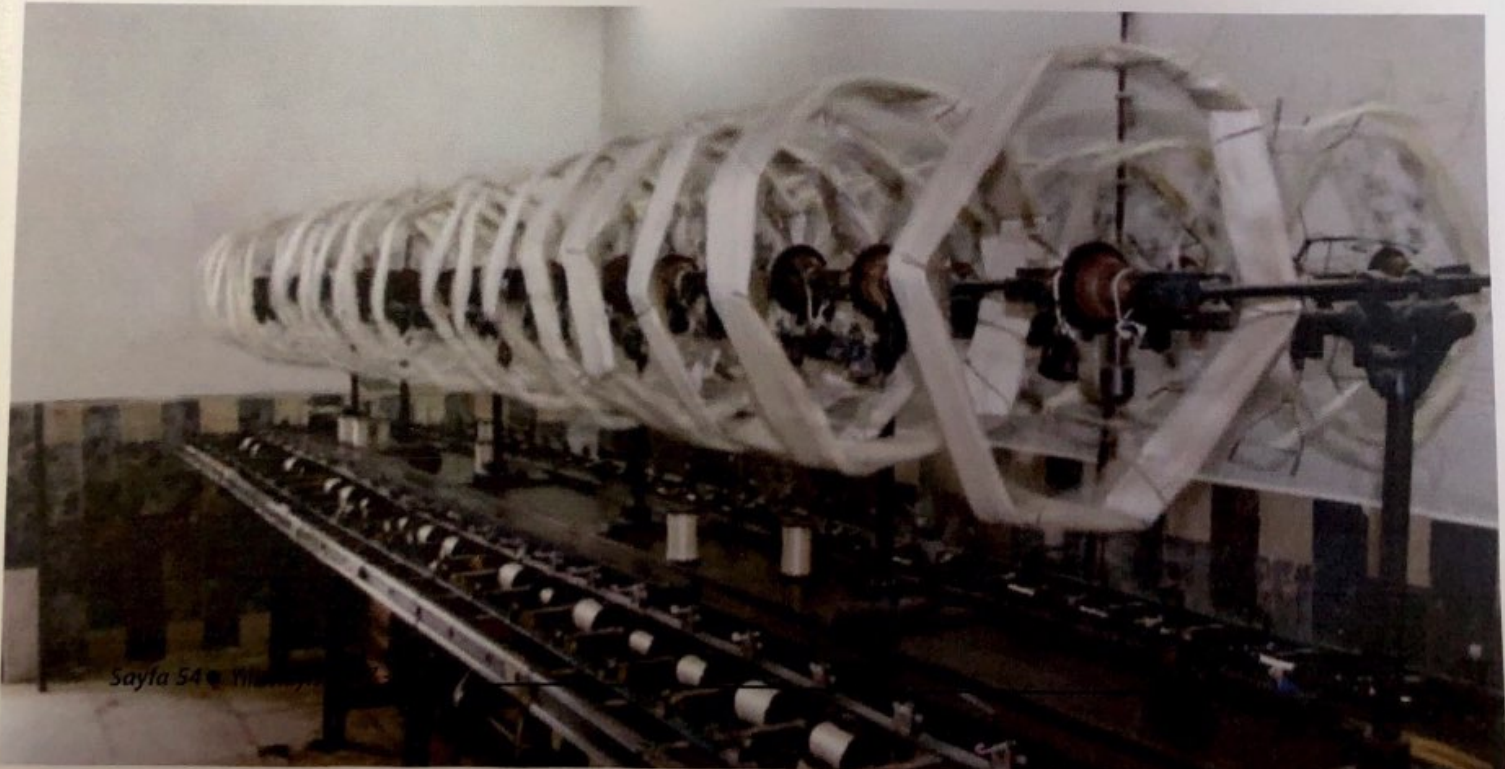
makinasında, bazıları (vama-geme) yani gitme gelme olarak bükülürler. Eğer tek taraf, sağ ve sol bükülselerdi bürümcük olurdu. Vama-geme şeklinde olduğu için yoz bir kumaş olmak zorunda.

Ayrıca ev kadınları delik, ezik, yamuk kozaları kaynatıp, kof yumak haline getirip elde iğ ve kirmen ile büküp iplik yaparlardı. Buna güvülipliği denirdi. Flamlı ve pürüzlü olurdu.

Kamçı ipeği vardır. Kazana atılan 300-500 adet kozaya ilk süpürgeyi vurunca hepsi bir araya gelip kırnap kalınlığında olup, sağılarak 15-20 metrelik bölümü

atılır. Tüm kozaların üst bölümü temizlenir. Bundan sonra temiz iplik elde edilir. İlk etapta alınan kamçı ipeği daha sonra taranıp elyaf haline getirilerek iplik yapılır. Tıpkı güvülipliği gibi olup giysilik kumaşlarda kullanılır. Bir de tava ipeği vardır. Üzerinden elyafı alınan kozalarda 100-200 metre kalınca ki elyaf incilmesi başlar, bu kozalar da taranıp elyaf haline gelince iplik elde edilir.

İkiz koza ipeği (Dupion): İki ipek böceği anlaşarak bir arada tek koza yani bir ev yaparlar. Bu kozalardan flamlı, inceli kalınlı, bol pürüzlü iplik elde edilir. ▶▶

Supon İpek: Tüm işe yaramaz koza, kırıntı, kamçı başı, deşe ve atıkların taranıp harmanlanarak elde edilen iplik olup, bunlara oran olarak yün, kaşmir, pamuk keten, bambu, modal vs karıştırlarak yan ürün iplikler elde edilir. Bunlardan giysilik, şal, peşte mal, fular benzeri kumaşlar üretilir.

Ödemiş'te Üretilen Yöresel Ürünler.

- 1- Sadakor: Damatlık gömleği (mintan)
- 2- Çiğ çarşaf: Tel kırmalı simli çarşaf
- 3- Yoz Bez: %100 pamuklu bay ve bayan iç çamaşırında (gönek)
- 4- İdare Bezi: %30 ipek, %70 pamuktan bay ve bayan iç çamaşırında kullanılırdı (Gönek)
- 5- Pembezar: (Bürümcük) İplik elde yüksek turlarda bükülüp, kumaş yapılır. 20 cm endedir. Bay ve bayan üst iç çamaşırında (gönek) kullanılıp, erkeklerin kolları ipek olup ucu iğne oyalıdır. Ayrıca bu kumaşın 5 eni bir araya getirilerek kare dikilip başörtüsü ve sırt örtüsü olarak kullanılır. Bunun adına bürdü denir.
- 6- Peşte mal: Yöremiz kadınları, fistan üzeri bel altı örtü olarak kullanıp %100 pamuktan siyah çizgilidir.

- Yan Peşte mal: %50 ipek %50 pamuktan üretilir. Yeşil ve kırmızı çizgilidir.

- Tam peşte mal: (Ovakent) %30 ipek, %70 pamuk olup, çizgileri elması renktedir.

7- Puşi (Kefiye): Ekoseli olup, kırmızı, sarı, siyah ve beyaz renklerden oluşur. Erkekler ve kadınlar tarlada çalışırken güneşten korunmak için başlarına ve enselerine dolarlar. %100 pamuktur. Bir de (ağır celep, battal) deveci puşisi vardır ki %100 ipek koyu kahverengi veya siyah renkli olup, üzerinde ipek nakışlar vardır ve ucu ipek püsküllüdür. Her biri 500 gr ağırlığındadır. Bunları ağaların, devcilerin ve atçıların kullanması bir ayrıcalıktır ki günümüzde dahi öyle tutkunları vardır ki yenisi çıksa tanesini 1000 TL'den almak için yarışılır.

8- Çarşaflık Kumaş: Çizgileri Fitili %100 pamuk, çizgileri ipek ve pamuk %50 pamuk, %50 yün olarak dokunurdu. Yatak ve yorgan çarşafı olarak kullanılır. Ayrıca pamuklu havlu (peşkir) dokunup, eteklerine tel kırma ve gilbidan simle motif işlenirdi.

9- İpek Mendil (Yağlık): Erkekler kullanır. Ayrıca Egeli efe ve zeybeklerin beline bağlayıp salladıkları uladı yağlık olup, kenarları kök boyalı, kırmızı ve mavi çizgili olanları vardır. Erkekler ceplerinde taşır, teri alsın diye boynuna fular yapar, tarlada güneşten korusun diye başına bağlar, abdest alınca elini yüzünü siler. Çabuk kurur. 2 metre uzunluğunda olanını beline kuşak olarak bağlar.

Düğünlerde gelin almaya giderken atlara, faytonlara, arabaların aynalarına kız evi tarafından birer ipek yağlık bağlamak büyük jesttir. Damat adayı ve etrafı kız istemeye giderken yolda "Hayrola nereye böyle" diye sorunca "Mendil almaya" cevabını alırsın. Kız evinde kahveler içildikten sonra ayrılırken oğlanın eline kapıda bir ipek mendil verilirse olay bitmiştir, söz verilmiştir. Değmeyin keyfine.

Bir erkek vefat ettiğinde tabutun ve mezarın başına ipek yağlık bağlanır ki er kişi olduğu bilinsin. O mendil çürüyene dek mezarın

başında kalır. Bayanların tabutu ve mezar başına çember, yemeni, yazma vs. bağlanır. Hatun kişi olduğu bilinsin diye.

Bölgemizde ipek böceği iki amaç için yetiştirilirdi. Birincisi az miktar ürettikleri ipek kozasını satarak geçimini sağlar, ikincisi örf, adet ve geleneklerimize bağlı olarak bizim gibi ustalara getirirler. Bir yıllık bir periyot içerisinde belirlenen ücret karşılığında teslim alıp ipek mendil, pembezar, çarşaf vs. götürürler. Bazıları sadece ipliğini alıp sandığına koyar, yanına çam ağacı çırası ve zeytin yağlı sabun koyarak güve yemesinden korurlar. Yıllar içerisinde paraya ihtiyacı olduğunda çıkarıp pazara getirerek satar, ihtiyaçlarını karşılarlar. Günümüzde 1 kg. ipek ipliği ortalama 60 \$ civarındadır.

Gelin olacak kızlarımız, ipek mendillerin kenarını kıvrıp ipek ipliği ile (Antika ve sürafa), bazen de bir köşesine gül, karanfil benzeri çiçek desenleri yaparlar. Bir gelin adayının çeyizinde 50 veya 100 adet ipek yağlık götürmesi gerekir ki eşine ömür boyu sandıktan çıkarıp bilhassa bayramlarda vermesi adettir. Yöremizde eskiden düğünler perşembe günü olur, gelin almalar olurdu. Düğünden bir hafta önce gelinin akrabalarıyla birlikte gelin gireceği eve çeyizini götürüp odalara, duvarlara, tavanlara, karyola üzerlerine getirdiği o güzelim el işlerini, göz nurlarını, ipek mendilleri, göynek-

Sayfa 56 • Yıl: Mayıs 2017 - Sayı: 2

leri, yastık kılıflarını, çarşafalarını, kanaviçe işlemlerini, peşkirlerini, çemberlerini, yemeni ve yazmalarını duvarlara monte edip görücüye çıkarırlardı. Konu komşu, hısım akraba, bunları inceler, ne kadar marifetli, hamarat ve yetenekliymiş diyerek maşallah çekip takdir ederler. Bize de Allah mutluluk ve geçim versin demek kalır.

İdeal bir ipek yağlık nasıl olmalı?

Çözgü ve atkı iplikleri bükümlü olup, sık dokunmuş olmalı ki uzun süre kullanılabilir. Ölçüleri 60 cm x 60 cm olmalı. Zira evin erkeği atıyla, arabayla haftada ya da ayda bir gün kasaba pazarına gidip dönerken, çocuklarına 2 adet has ekmek (francala) 1 kg akide şekeri ipek mendile koyup dört ibiğinden bağlayıp bohçalar, çocuklarına ikram eder, daha küçük ölçülerde olanlara bunları

şırdırmaz. Babamız bize pazardan

kocaman has ekmek

getirdiğinde, ondan bir lokma ısırp katık yaparken, bir lokma da ev ekmeği ısırp beraber yedik. O günler her mahallede köyde odun ekmek fırını olup imece usulü ekmek yapılırdı. Tamamen organik olup, buram buram tüter, burcu burcu kokardı. Zira Birgi'nin derelerindeki onlarca su değirmeninde darı, buğday, arpa, yulaf karışımı unlardan yapılırdı. Daha hatırlayamadığım onlarca yöresel dokumalar var. Sadece ipek yağlığı detaylı bir şekilde anlattım. Arzu ve talep edildiğinde diğer dokumaların, detay ve özelliklerini anlatmaya açığım. Günümüzde bu ürünlerin kullanım alanları maalesef %20'lere düşmüş olup, hayatım boyunca milyonlarca ipek yağlık ürettiğimi düşünüyorum. Yukarıdaki ürünlerle ilgili pek çok gerçek yaşanmış hayat hikayeleri vardır.

Benim hikayemi ise sonraki sayıda bulabilirsiniz. ■

Doğadan çeyizinize...

Doğanın mucizesini tecrübeyle buluşturduk.

**ödemiş
ipek**

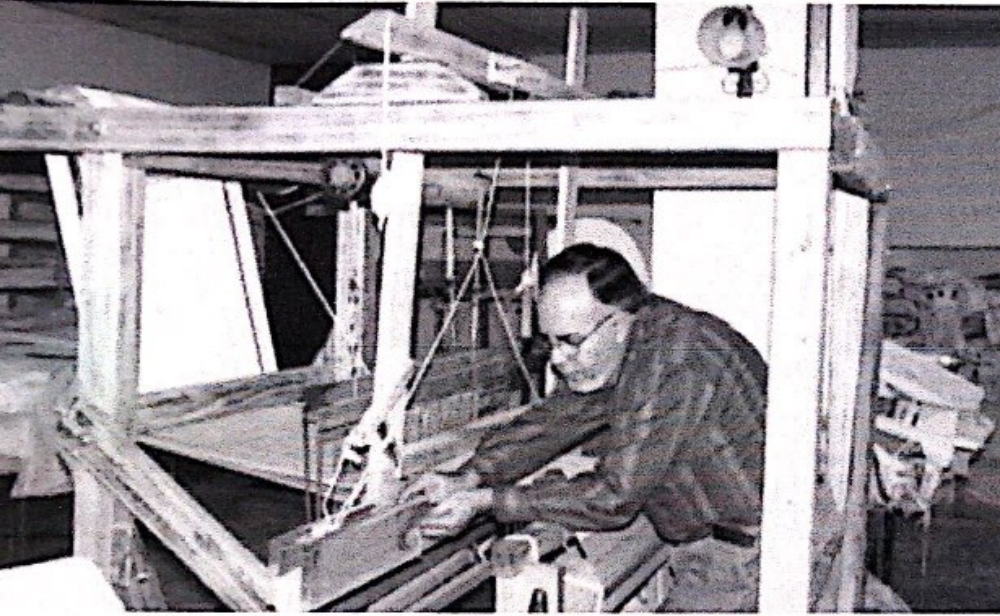
Fabrika: Sanayi Sitesi Umut Caddesi No:45 Ödemiş-İZMİR
Tel: 0232 544 05 75 Faks: 0232 545 00 72
Şube: Akıncılar Mahallesi Savaş Sokak No:4/A Ödemiş-İZMİR
Tel: 0232 545 48 12
e-mail:info@odemisipek.com.tr www.odemisipek.com.tr

[facebook.com/odemisipek](https://www.facebook.com/odemisipek) [instagram.com/odemisipek](https://www.instagram.com/odemisipek)

Doğal Mücize İpek

Ödemiş'te İpekçilik

Eyüp Bayındır

Benim Hikayem

Rahmetli babam (ustam) Eskişehir'in, Sivrihisar kazasının Günüyüzü nahiyesinin Gecek köyünde doğmuş olup, dedem Süleyman köydeki akrabalarıyla ihtilafa düşüp 4 yaşındaki babamı ve 9 yaşındaki halamı kapıldığı gibi trene bindirip Birgi'ye gelerek yerleşmiş. Babam annemle evlendikten sonra bir müddet tarlalarda amelelik yaparak geçimlerini sağlamışlar. Daha sonra babam, annemin dayısı Karahasanoğlu'nun yanına dokumacı çıraklığına girip, ustalaştıktan sonra kendi işini kurmuş. 1950 yılında Çakırağa Konağı'nda bekçilik, gelen ziyaretçilere refakat ederken en alttaki zeminde ikamet ederdik.

Bu arada 4 adet el dokuma tezgahında dokunan yağlıklar babam cumartesi günleri açılan Ödemiş kadın el sanatları pazarında satıp dönerdi. Bu arada 1953 yılında Çakırağa Konağı'nda doğmuşum. Ta ki 1960 yılındaki darbe

olana kadar; babam Demokrat Parti Ocak Başkanı olduğundan bu tarihte görevine son verilen mağdurlardan biri olmuştur.

Birgi'de birkaç kira evi değiştiren ilkokulu garibanlık ve fukaralıktan (Amerikan süt tozu, yoğurdu ve helvasıyla) zoraki 1965 yılında bitirebildim. O yıllarda Birgi'de Dokumacılar Kooperatifi

vardı. Yazları tütün tarlalarında çalışıyorduk. Bu yıllar içerisinde 4 erkek kardeş olduk.

Kardeşlerimden Elbaki Bayındır ve ben, bu baba (ata) mesleğini geliştirerek büyük bir onurla, gururla, şevkle günümüze kadar taşıdık. 1968 yılında Ödemiş'e göç edip, kiraya yerleşip mesleği devam ettirdik. 1974'te askere gidip geldikten sonra, işe devam ederken 1978 martında evin en büyük oğlu olarak evlenmeye karar verdim. Ödemiş'in bir köyünden bir kasabın en küçük kızına talip oldum. Maddi imkanlarımız kısıtlı olduğundan endişeyle kız istedik. Bizim atölye ve baraka evimize ziyarete geldiler. Olumlu cevap verirlerken, evi kira olsa da olur, kolunda altın bilezik olsun, akşamleyin evine iki topan ekmeğe götürsün yeter dediler. Zira 60'lı, 70'li, 80'li yıllarda kolunda altın bilezik (sanatı) olanlar revaçta, memuriyet ikinci planda idi. Hatta bazı memurlar istifa etmeyi yeğ-

leyip serbest mesleğe geçerlerdi. Bir köşe başında simit satar, daha iyi para kazanırım derlerdi. Günümüzde bu tam tersine döndü.

Artık yuvadan uçtum. 1978'in 12 Mart'ında bir kira evine girerek evlendik. Çarşı merkeze yakın evin bodrum katında bir el tezgahı ile üretime başladık. Bu arada sağ olsun eşim Gülten, hamarat ve yetenekli biri çıktı. Mesleğimizi benimsedi (Hani kabiliyetli gelin, getirdiği çeyizinden belli olur derlerdi ya) bu arada ürettiğim ipek mendilleri (yağlık) cuma günleri pişirip (Apre ve terbiye) ütülerdikten sonra Cumartesi pazarından gerek bir kahveden ödünç aldığım gerek bir dama masasında, gerekse bir tavla masasında pazarlamaya çalışıp, halktan pazara getirilen ipek ipliklerinden satın alıp tekrar üretim işine koyulurduk. Iplikleri bisiklet tekerleğinden yapılmış çukrukla elle makara ve masura sarardık.

Bu arada 18 Mart 1979 tarihinde kızım Nergis dünyaya geldi. Evin bodrum katında çalışırken eşim arada sırada üst kattan çay yapar getirirdi. Makinenin tam üstü, yatak odamızdı. Çay için mola verip makineyi durdurduğumda uyuyan kızım uyanıp ciyak

ciyak bağıırdı. Makineyi çalıştırdığımda hemen sesi keserdi. Demek ki üretme ve sanat aşkı ve virüsü o zamanlar girmiş kızıma. Kız meslek okulunun nakış bölümünden mezun olduktan sonra bir müddet benim yanımda hayat okulunda okudu... Şimdi birlikte dede sanatını beraberce icra etmekteyiz.

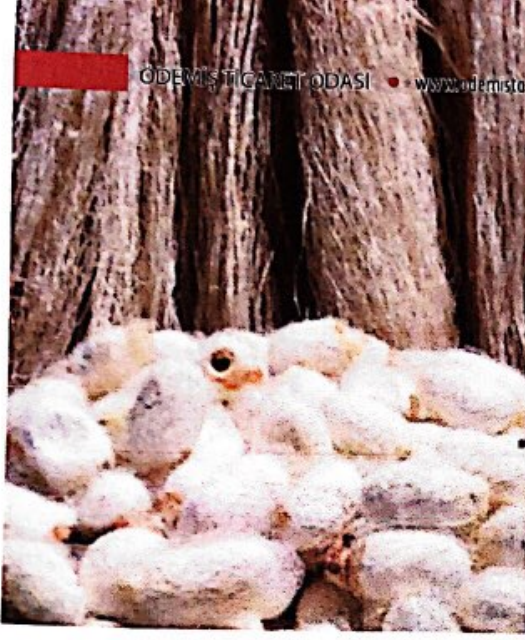
Bu arada ipek ipliği ve koza ticaretine başladım. Bunları alıp, Bursa'dan gelen tüccarlara satarım. Kendimi dışarıya duyurmaya, kabul ettirmeye başlayınca baktım kol gücüyle olmayacak esnaf kefalet kooperatifinden kredi çekerek elektrik ile çalışan, Bursa tipi kara tezgah aldım. Evin bodrumuna monte ettim. Tezgahta armür (desen makinesi) yoktu. Çizgili ipek gömleklik kumaşları, tezgahı durdurup mekik değiştirerek, start verip kafamda atkı sayısını sayıp tekrar denerdim. Vakko gibi bazı firmalara mal vermeye başladım. Bu arada Ege Üniversitesi Tekstil Mühendisliği bölümünde öğretim görevlisi Doç. Dr.

Bertan hocamın bilgi, tecrübe ve teşviklerinden yararlandım. Kendisine şükran ve minnet borçlu olduğum hocama ne kadar teşekkür etsem azdır. Kendisiyle irtibatımız hala devam etmektedir.

İlerleyen zaman içinde kabuğumuza sığmamaya başladık. Evden dışarı çıkıp bir atölye kurmaya karar verdim. Ödemiş'in çıkışında bir yer kiralayarak 3 adet dokuma tezgahı, 2 adet tepme mancınıkla çirak, kalfa ve Bursa'dan getirdiğim işçilerle (ucu bağlı) ipek ipliği üretip, yağlık gömleklik ve çarşaf üretmeye başladık. Bir miktar koza satın alıp ipliğini hemen üretip Bursa ve Hereke'ye satıp gelip tekrar üretime devam ettim. Bu arada kirada bulunduğumuz mekan satılınca Küçük Sanayi Sitesi'nde dükkan tutup atölyemi oraya naklettim. Bölgemde ipekçilik ile ilgili amansız bir şekilde sosyal faaliyetlerde bulundum. 25 sene ipek böceği tohumu pazarladım, bunun karşılığı tonlarca, kamyonlarca koza alıp sattım.

Bir taraftan üretime devam ederken, diğer taraftan işin ticaretine devam ettim. Nisan ve Mayıs aylarında pazarları kovalayıp tohum dağıtırken, avaz avaz akşama kadar "Kuş tohumu, başdovunu" diyerek bağıırdım. İpek böceği yumurtası bölgemizde kimi yerlerde "kuş tohumu", kimi yerlerde "böcü tohumu", kimi yerlerde de "ipek böceği tohumu" diye tanımlanırdı. ▶▶

Kadınlarımız genelde eşlerinden gizlice tohum alıp, koltuk altlarında bir mendil veya tülbent içerisinde kuluçkaya alır (inficar) ettirirlerdi. Tırtıllar çıktıktan sonra, dut yaprağı ile beslemeye alındığından akşamleyin kocası yorgun argın eve geldiğinde eline bıçkıyı verip dut yaprağı kesmesini istediğinde koca o zaman işi uyanır ve eşine "Ule hanım, yine başıma dovun mu aldın" diye hiddetlenirdi. Eşi de "Be adam! Üç tane kız çocuğumuz var. Yarın bir gün el içine çıkacağız. Bunların çeyizini hazırlamayıp da çarşıdan sana parayla mı alırdıyım?" derdi. Adam biraz düşünür, bir de tırtıllara bakar, dökmeye vicdan elvermez, homurdana homurdana dutluğun yolunu tutardı.

40 günlük bir şeydi sonuçta. İşte pazarlarda espri olsun diye "kuş tohumu baş davunu" şeklinde bağırmamız bundandır.

1980 yılında Birgi Saklıbahçe'de 1. İpek Böcekçiliği ve Koza Festivali düzenledik. Benim ve meslektaşlarımın gayretleriyle 80'li yıllarda bölgemizde 4650 paketle maksimum seviyeye, 130 tonluk bir rekolteyle Türkiye dördüncülüğüne oturduk. Bölgemize iyi bir katma değerdi. Antalya Alanya'da, Diyarbakır Kulp'ta, Bilecik'te, Edirne'de, Balıkesir Gönen'de, Eskişehir Mihalgazi'de Bursa'da Koza Kooperatifleri olup Bursa'da

bunların birlikteliği ile kurulan bir Koza Birliği vardır. Bu kooperatiflerden bazıları zaman içerisinde lağvedilmiş olsa da bazıları devam etmektedir.

80'li yıllarda Cumhuriyet tarihinde Türkiye genelinde zirve yapıp en çok rekolteye ulaşıp, açılan paket sayısı 88 bin, koza rekoltesi 2250 ton idi. Bugün ülkemizde açılan paket sayısı 4000-5000 civarında olup, alınan rekolte 100-150 ton kadardır.

Yukarıda anlattığım gerek üretim, gerek tohum ve koza aşamasında yüzlerce anılarım, yüzlerce yaşanmış hayat hikayesi vardır.

İşte bunlardan birkaçı:

Üretimin zirvede olduğu yıllarda, Kiraz'da, Beydağ'da ve tüm kasabalarda dut savaşları ve dut hırsızlıkları yaşanırdı. İnsanlar geceleri dutu yetmediği için başkalarının dutlarına saldırdırlardı. Dut ağacı olan kişilerin de ipek böceği olduğu için dut ağacına bekçi olarak büyük köpek bağlardı. Ama köpeği değişik usullerle bertaraf edip, dutları götürürlerdi.

Adamcağız dut ağacını muhafaza etmek için altına bir ranza atar, başucuna tüfeğini koyar, orada uyur, sabah kalktığında başını havaya kaldırdığında bir de ne görsün! Bütün dallar kesilmiş, ağaç kalmış cascavlak. Ürün hasat dönemlerinde, Bursa Kazahan'da üretici ve tüccarlar arasında bir curcuna yaşanırdı. İç Kozahan dahil dışarıya taşardı.

Üreticiler sabah erkenden kozalarını çuvallarla getirirler. Satış açılışı yapılırken bir gün önceki satış fiyatları ve kilogramı bildirilir tüccar ve üretici kalitesine göre pazarlık yaparken her üreticiden birer avuç alınıp bir havuzda toplanır, bunun adına kızılây fonu denirdi. Akşam üzeri bu havuzda biriken kozalar tüccarlar arasında yapılan açık arttırmayla satılıp Türk Kızılây'na irat olarak kaydedilirdi.

Tekrar bize dönersek, biraz da rahmetli annemden bahsetmek istiyorum.

Benim ikinci ustamdır. Kendisi çok başarılı bir pişirici, yani apre ve terbiyecisi idi. İpek ipliğinden çok güzel iğne oyaları yapardı. Annemin hazırladığı (drezi) çözümlü atkı ipliklerini sarmaya bayılırdım. Allah nur içinde yatırsın.

Kadın el sanatları pazarı, yaklaşık 100 adet bungalowo yerler 200 adet de küçük tezgahlardan oluşan Türkiye'deki en büyük pazara sahip olup, içeriğinde ağırlıklı olarak ipek kumaşlar, çemberler, yemeniler, yazmalar, ipek keseler, ipek iğne oyaları, uçkurlar, peşkirler, mendiller, fular ve göğnekler gibi daha bir çok çeşitten oluşan bir sektör olup, eşim Gülten, renge renk ipek ipliklerini yaklaşık 40 yıldır bu pazarda satmaktadır.

1985 yılından beri Türk kozacılığı ve ipekçiliğinde gerileme dönemi başlamıştır. Biz de alternatif olarak yeni ürünler geliştirme arayışına girdik. Zira örf, adet ve gelenekler de yok olmaya başladı. Ben mucidi olarak 1984 yılında, 50 cm eninde nakışlık ham ipek kumaşı piyasaya, teknik okullara, kız meslek liselerine, halk eğitimi merkezlerine, pratik kız sanat okulu, olgunlaşma enstitülerine

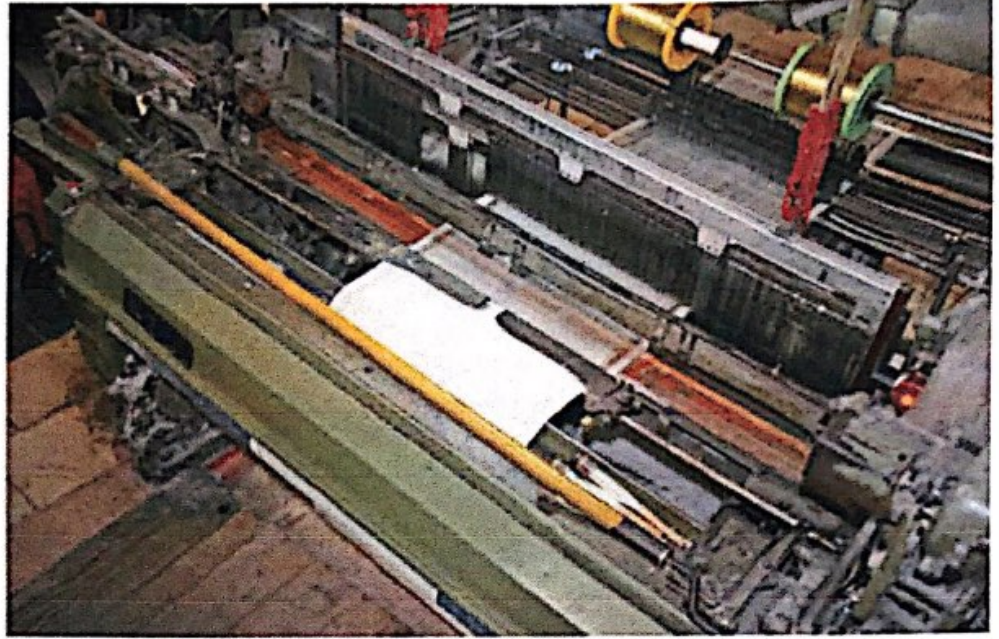

belediyelerin açmış olduğu kurs ve özel çeyiz evlerine pazarlamaya başladım.

Yurt genelinde tuhafiy ve kumaşçılara verip Kozahan'da, Kapalıçarşı'da, Sultan Hamam'da, vs. dükkanların camlarında Ödemiş ipeği bulunur yazısını görmekten büyük gurur ve onur duyardım. Kendi çizdiğim logo ile beraber, adına Ödemiş İpeği koyduğum bu ürüne TSE tarafından, Marka ve Tescil Belgesi'ni Ödemiş adına almak benim için büyük bir onurdur.

Tabii zaman içerisinde Ödemiş İpeği kumaş türlerini Türk halkının beğenisine sunmak için 100 çeşit ve 3,5 metre ene ulaştık. Bu arada 1986 yılında ikizlerimiz Halil ve Hasan dünyaya geldi. 1991 yılında talihsiz bir iş ve ticari kaza nedeniyle herşeyimi kaybettim. Düşüğüm yerden tekrar kalkıp sıfırdan, hatta eksiden yeniden başladım. Korkmuyordum, zira bilgi birikimim, tecrübem ve itibarım vardı. Azimli ve hummalı bir çalışmayla 2000 yılının başlarında kendimi toparlayarak kendime ait bir işyerine sahip oldum.

Bu gün yenilenmiş haliyle, muhtelif 30 adet makina ile üretime devam etmekte olup, bu bayrağı oğullarım Halil, Hasan

ve ablaları Nergis üçüncü kuşak olarak devam etmekte. Yolları açık olsun.

İpekçiliğin bu günkü durumuna gelince:

Rusya lideri Gorbaçov yönetimindeki Glasnost politikası kapsamında, dünyanın en büyük üçüncü koza ve ipek ipliği üreticisi Özbekistan'dan bavulunu, valizini, çuvalını kapan İstanbul Laleli'ye, Bursa'ya düştü. Yerli ipeğimizin kilogram fiyatı 28-30 \$ aralığında seyrederken, 8 \$'a kadar düştü.

Kalitesi ve evsafı Türk ipeğinden daha düşük olmasına rağmen üretici ve tüccarların rekabet şansından dolayı ve ipek halı sektörü en büyük tüketici olduğundan bu hammaddeyi tüketti. Uzun yıllar böyle devam ederken Türk üreticisinin emeği para etmeyince, Kozahan'da üreticiler kozalarını yerlerde çiğneyerek protesto etti.

Dutluklar kesilerek tarım alanlarına dönüşürken ipek üreten mancınık ve tesisler birer birer kapanıp, sonunda dip yaptı. Bu arada örf ve geleneklerimizden ödün vermeye başladık. Yeni nesil, çalışmadan, emek ve efor sarfetmeden daha kolay para kazanmanın yollarını seçti.

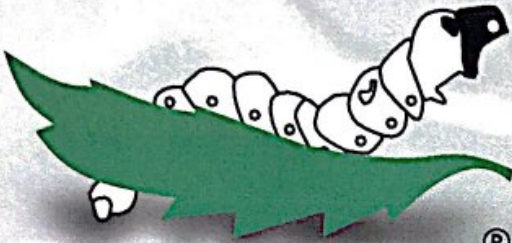
İpekli üretim yapan işletmeler Türkiye'de maalesef bir elin

parmakları kadar kaldı. Sektörün yeniden canlanması çok zor gibi gözüküyor. Bu gün geldiğimiz nokta mı? Ah Ah! Sormayın gitsin!

2005 yılından sonra ev tekstiline yöneldik. İpekten, bambudan, ketenden, pamuktan, viskondan karışımı fularlar, peştemaller, pareolar, ranırlar, nevresim ve çarşafklar üretmekte olup, halen devam etmektedir. 8.10.2016 tarihinde çarşı merkezde 500 m2 mağazamızda tüm kumaş, iplik ve ev tekstili ürünlerimizin teşhirini ve pazarlamasını yapmaktayız. Kişiyi özel tasarım ve nakışlarla hizmet vermekteyiz.

Ömrümüz oldukça bu ata mesleğini ilanihaye devam ettirmek en büyük arzumuzdur. ■

ödemiş[®]
ipek

FABRİKA SATIŞ ÇEYİZ ÜRÜNLERİ MAĞAZASI

*Yılların tecrübesini
üretime yansıtıyoruz*

Doğadan çeyizinizle...

Fabrika: Sanayi Sitesi Umut Caddesi No:45 Ödemiş-İZMİR - Tel: 0232 544 05 75 Faks: 0232 545 00 72
Şube: Akıncılar Mahallesi Savaş Sokak No:4/A (Migros Yan Sokağı) Ödemiş-İZMİR - Tel: 0232 545 48 12
e-mail:info@odemisipek.com.tr - www.odemisipek.com.tr

facebook.com/ödemişipek

instagram.com/ödemişipek